

**P R Z E G L Ą D Z A C H O D N I O P O M O R S K I
R O C Z N I K X X X (L I X) R O K 2 0 1 5 Z E S Z Y T 2**

S T U D I A I R O Z P R A W Y

KRZYSZTOF KOWALCZYK

Szczecin

**WYBORY DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO W 2014 ROKU
W OKRĘGU NR 13 – UWARUNKOWANIA, STRATEGIA
I TAKTYKA KOMITETÓW, REZULTATY**

Słowa kluczowe: Parlament Europejski, wybory, Pomorze Zachodnie, ziemia lubuska
Keywords: The European Parliament, elections, Western Pomerania, Lubusz

Wstęp

Parlament Europejski (PE), chociaż jest wyłaniany w powszechnych wyborach, nie odgrywa pierwszoplanowej roli w systemie politycznym Unii Europejskiej (UE). PE nie posiada inicjatywy ustawodawczej. Nie bez powodu wspomina się często o „deficycie demokracji” w UE. Niewielkie znaczenie polityczne PE rzutuje na społeczne postrzeganie wyborów do tej instytucji. Karlheinz Reif i Hermann Schmitt wyróżniają dwa typy elekcji: ważne politycznie wybory i określane jako wybory „pierwszego porządku” (*first-order elections*) i „drugiego porządku” (*second-order elections*). Wybory „pierwszego porządku” – parlamentarne i prezydenckie – mają doniosłe znaczenie z uwagi na funkcjonowanie władzy w państwie. Wybory lokalne (samorządowe), eurowybory mają mniej istotny wpływ na władzę krajową, stąd traktowane są jako wybory „drugiego porządku”. Elekcje do PE jako wybory „drugiego porządku” mają następujące cechy: 1) niski poziom partycypacji politycznej; 2) wyborcy są skłonni zagłosować zgodnie ze swoimi naturalnymi preferencjami, a to może oznaczać wybór mniejszych i nowych partii politycznych; 3) wyższy odsetek głosów nieważnych; 4) wybory bywają formą

wyrażenia niezadowolenia wobec rządzących (część wyborców, która wspierała dotychczas rząd, może zagłosować na opozycję w celu wywarcia nacisku na sprawujących władzę)¹.

Celem niniejszego artykułu jest analiza wyborów do PE w Polsce w okręgu nr 13, obejmującym województwo zachodniopomorskie i lubuskie. Cele szczegółowe dotyczą analizy sytuacji na krajowym rynku wyborczym, strategii zarejestrowanych komitetów, obsady list w okręgu (łącznie z propozycją nowej typologii kandydatów do PE), kampanii wyborczej, rezultatów wyborów także w odniesieniu do poprzedniej elekcji w 2009 roku. Wsunięto dwie hipotezy badawcze: 1) analizowane wybory były elekcjami „drugiego porządku” z punktu widzenia partycypacji politycznej; 2) wybory ujawniły spadek poparcia dla parlamentarnych partii rządzących. Zastosowano metody badawcze właściwe nauce o polityce: analizę rynku wyborczego, instytucjonalno-prawną, ilościową, porównawczą, analizę danych zastanych.

Sytuacja na rynku politycznym przed wyborami do Parlamentu Europejskiego

Rynek polityczny jest definiowany jako przestrzeń rywalizacji pomiędzy podmiotami polityki. Stanowi on część przestrzeni społecznej, w której dokonuje się wymiana dóbr politycznych pomiędzy ich dostawcami (tj. partiami i liderami politycznymi) a konsumentami (tj. wyborcami). Ponieważ miejscem, w którym następuje wymiana dóbr między dostawcami a konsumentami, są wybory – rynek polityczny jest często utożsamiany z rynkiem wyborczym². Analizując sytuację określonego podmiotu na rynku wyborczym, należy uwzględnić, zdaniem Marzeny Cichosz, uwarunkowania prawne, polityczne, socjodemograficzne, ekonomiczne, demograficzno-społeczne, rynek mediów; następnie przeprowadzić analizę zasobów własnych i konkurentów politycznych, określić słabe i mocne strony partii/kandydata (analiza SWOT). Kolejnym etapem jest sformułowanie strategii i taktyki wyborczej, wreszcie przeprowadzenie promocji produktu politycznego

¹ K. Rief, H. Schmitt, *Nine Second-Order National Elections – a Conceptual framework for The Analysis of European Election Results*, „European Journal of Political Research” 1980, vol. 8, no. 1, s. 8–10.

² A. Antoszewski, *Rynek*, w: *Leksykon politologii*, red. A. Antoszewski i R. Herbut, wyd. IV, Wrocław 1998, s. 372.

za pomocą odpowiednich instrumentów marketingowych³. Powyższy schemat badawczy zostanie w zmodyfikowany sposób wykorzystany na potrzeby niniejszego opracowania, w którym ujęto uwarunkowania prawne, polityczne i strategię poszczególnych podmiotów.

Zgodnie z prawodawstwem unijnym wybory do PE są powszechne i bezpośrednio. Wybory muszą być prowadzone w oparciu o zasadę proporcjonalnej reprezentacji i należy stosować w nich system list wyborczych lub system pojedynczego głosu podlegającego przeniesieniu. Państwa posiadają swobodę tworzenia okręgów wyborczych, z zastrzeżeniem nienaruszenia proporcjonalnego charakteru systemu wyborczego. Państwo członkowskie może ustalić minimalny próg (nieprzekraczający 5%) przydziału mandatów. Stanowiska posła PE nie można łączyć m.in. ze stanowiskiem członka rządu i deputowanego do parlamentu krajowego państwa członkowskiego i (generalnie) innych kluczowych organów UE⁴. Regulacje unijne dotyczące wyborów do PE odnoszą się do kwestii ogólnych – kwestie szczegółowe natomiast precyzowane są przez krajowe ordynacje wyborcze⁵. W wyborach w 2014 roku wybierano 751 posłów, w tym 51 z Polski.

Wybory do PE w 2014 roku w Polsce odbywały się według regulacji zawartych w Ustawie z dnia 5 stycznia 2011 roku Kodeks wyborczy⁶. Czynne prawo wyborcze posiadały osoby będące obywatelami Polski lub UE (stałe zamieszkującymi na terytorium Polski), które ukończyły 18. rok życia⁷. Natomiast bierne prawo wyborcze przysługiwało osobom które ukończyły 21. rok życia i co najmniej od 5 lat na stałe zamieszkiwały na terytorium RP lub innego państwa członkowskiego UE⁸. Komitety wyborcze mogły być tworzone przez partie polityczne, koalicje partii politycznych i wyborców⁹. Liczba kandydatów na eurodeputowanych zgłaszanych na liście w okręgu nie mogła być mniejsza niż 5 i większa niż 10. Każda z list musiała zostać poparta podpisami co najmniej 10 tys. wyborców zamiesz-

³ M. Cichosz, *(AUTO)kreacja wizerunku polityka na przykładzie wyborów prezydenckich w III RP*, Toruń 2003, s. 13–74.

⁴ U. Bux, *Parlament Europejski: procedury wyborcze*, http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/pl/displayFtu.html?ftuId=FTU_1.3.4.html (11.07.2015).

⁵ R. Głajcar, *System wyborczy do Parlamentu Europejskiego w Polsce*, w: *Wybory do Parlamentu Europejskiego w Polsce 2009*, red. R. Głajcar, W. Wojtasik, Katowice 2010, s. 53.

⁶ Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy, Dz.U. z 2001 r. nr 21, poz. 112.

⁷ Ibidem, art. 10, § 1, ust. 2.

⁸ Ibidem, art. 11, § 1, ust. 4.

⁹ Ibidem, art. 84, § 2, art. 341.

kałych w okręgu wyborczym¹⁰. 51 posłów do PE było wybieranych na 5-letnią kadencję w 13 okręgach. W podziale mandatów uwzględniano wyłącznie listy tych komitetów wyborczych, które otrzymały co najmniej 5% ważnych głosów w skali kraju¹¹. Liczba mandatów, które uzyskały poszczególne komitety w skali kraju, była liczona według metody d'Hondta. Mandaty przypadające określonemu komitetowi w skali kraju dzielono pomiędzy jego listy okręgowe z zastosowaniem metody Hare-Niemeyera¹².

Wybory do PE odbywały się w warunkach politycznej rywalizacji między dwiema głównymi partiami: Platformą Obywatelską (współrządzającą wraz z Polskim Stronnictwem Ludowym – PSL) oraz Prawem i Sprawiedliwością (PiS). Na rynku politycznym funkcjonowały ponadto m.in.: Sojusz Lewicy Demokratycznej (SLD), Europa Plus-Twój Ruch (EP-TR), Solidarna Polska Zbigniewa Ziobry (SPZZ), Polska Razem Jarosława Gowina (PRJG), Nowa Prawica – Janusza Korwin-Mikkego (NP – JKM). Z symulacji opracowanej przez dra hab. Norberta Maliszewskiego i dra Tomasza Jurkiewicza dla Gazeta.pl wynikało, że w drugiej połowie maja 2014 roku na PiS zamierzało głosować w wyborach do PE 32,9%, na PO – 32%, na SLD – 10,8%, na PSL – 6,5%, na NP – JKM – 6,3% wyborców. Pozostałe partie nie przekraczały progu wyborczego. Zauważalny był niemal remisowy wynik między PO a PiS oraz wzrost notowań antyunijnej partii J. Korwin-Mikkego, przy wyraźnym spadku notowań EP-TR (koalicji różnych podmiotów centrolewicowych pod przywództwem Janusza Palikota) – tabela 1. W przeliczeniu na mandaty symulowano: PiS – 20, PO – 19, SLD – 6, PSL – 3, NP – JKM – 3¹³.

¹⁰ Ibidem, art. art. 342–343.

¹¹ Ibidem, art. 335.

¹² Ibidem, art. 355–356, 358–359; R. Glajcar, *System...*, s. 51–66.

¹³ N. Maliszewski, T. Jurkiewicz, *Sondaże wskazują na remis PO i PiS. Ale ze wskazaniem na PiS. Ta partia jest zawsze niedoszacowana [SYMULACJA]*, 23.05.2014, http://wybory.gazeta.pl/ParlamentEuropejski2014/1,137164,16021836,Sondaze_wskazuja_na_remis_PO_i_PiS__Ale_ze_wskazaniem.html (11.04.2014).

Tabela 1

Uśrednione poparcie dla partii politycznych w wyborach do Parlamentu Europejskiego na podstawie sondaży CBOS, TNS, HH, Estymator, MB (dane w procentach)

Data badania	Partia polityczna							
	PO	PiS	SLD	EP-TR	PSL	NP – JKM	SPZZ	PRJG
II 2014	26,8	33,7	13,0	8,8	6,9	3,1	3,3	3,7
III 2014	32,0	32,5	11,5	5,4	6,5	3,7	2,8	3,8
IV 2014	32,6	32,6	12,3	5,5	6,8	4,2	2,4	2,9
1–18 V 2014	32,5	32,6	11,6	4,5	5,9	6,3	2,5	1,9
19–23 2014	32,0	32,9	10,8	4,7	6,5	6,1	2,6	2,9

Źródło: N. Maliszewski, T. Jurkiewicz, *Sondaże wskazują na remis PO i PiS. Ale ze wskazaniem na PiS. Ta partia jest zawsze niedoszacowana [SYMULACJA]*, 23.05.2014, http://wybory.gazeta.pl/ParlamentEuropejski2014/1,137164,16021836,Sondaże_wskazują_na_remis_PO_i_PiS__Ale_ze_wskazaniem.html (7.07.2014).

Strategicznym celem PO było utrzymanie pozycji lidera na scenie politycznej i uzyskanie powyżej 20 mandatów. Wygrana przez Platformę oznaczałaby wzmocnienie jej potencjału politycznego przed wyborami samorządowymi i parlamentarnymi. Celem PiS jako głównej partii opozycyjnej była wygrana w wyborach oraz przełamanie statusu podmiotu przegrywającego kolejne elekcje z PO, począwszy od 2007 roku. Za wynik satysfakcjonujący dla PiS należałoby uznać zdobycie co najmniej 20 miejsc w PE. Dwie partie centrolewicowe rywalizowały o podobne segmenty elektoratu. SLD w koalicji z Unią Pracy (SLD-UP) dążył do zwiększenia liczby mandatów uzyskanych w 2009 roku (7), a EP-TR liczyła na około 8 miejsc (15%). Politycy PSL uznali, iż sukcesem będzie zdobycie od 5 do 7 mandatów¹⁴. Inne partie liczyły na przekroczenie progu wyborczego. O elektorat prawicowy walczyły z PiS: PRJG, SPZZ, NP – JKM, RN. Ogólnopolska kampania wyborcza została zdominowana przez narzuconą przez PO narrację dotyczącą bezpieczeństwa państwa, w kontekście wydarzeń dziejących się na Ukrainie (działania Federacji Rosyjskiej związane z aneksją Krymu oraz po-

¹⁴ M. Kolanko, *Wybory do Parlamentu Europejskiego. Kogo się boją? Co jest ich tajną bronią? I komu życzą...* Zadajemy szefom sztabów niewygodne pytania, 1.04.2014, http://wybory.gazeta.pl/ParlamentEuropejski2014/1,137162,15721682,Wybory_do_Parlamentu_Europejskiego__Kogo_sie_boja_.html#BoxSlotIIMT (20.06.2014). O typologii strategii politycznych według kryterium podmiotowego – zob. M. Koczyński, *Strategie komunikowania politycznego*, Katowice 2008, wyd. II, s. 231–233.

dejmowaniem i wspieraniem działań destabilizujących integralność terytorialną Ukrainy w jej wschodnich obwodach).

Komitety i kandydaci w okręgu nr 13

W okręgu nr 13 zarejestrowano 10 komitetów wyborczych. Dziewięć z nich było zarejestrowanych we wszystkich okręgach w kraju, co zwiększało ich szanse wyborcze: Komitet Wyborczy Solidarna Polska Zbigniewa Ziobry, Komitet Wyborczy Wyborców Ruch Narodowy, Koalicyjny Komitet Wyborczy Sojuszu Lewicy Demokratycznej-Unii Pracy, Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość, Koalicyjny Komitet Wyborczy Europa Plus Twój Ruch, Komitet Wyborczy Polska Razem Jarosława Gowina, Komitet Wyborczy Nowa Prawica – Janusza Korwin-Mikkego, Komitet Wyborczy Platforma Obywatelska RP, Komitet Wyborczy Polskie Stronnictwo Ludowe. W okręgu nr 13 swoją listę zarejestrował również Komitet Wyborczy Zieloni¹⁵.

Specyfiką wyborów do PE jest koncentracja głosów na liderze listy, co skutkuje koniecznością starannego doboru kandydatów. Musi on uwzględniać zarówno wymiar merytoryczny, jak i polityczny. Jak konstatuje Waldemar Wojtasik: „Postulat merytoryczny zakłada konieczność posiadania przez kandydata odpowiednich cech, które z jednej strony mogą ułatwić generowanie poparcia i w konsekwencji wybór, a z drugiej predestynują go do właściwego spełniania roli wynikającej z ewentualnego wyboru. Wymiar polityczny selekcji kandydatów zakłada konieczność członkostwa w partii, bądź przynajmniej ideową tożsamość z głównymi wartościami, które tworzą jej podstawę aksjologiczną i programową”¹⁶. Nominowanie kandydatów w wyborach przybiera pięć podstawowych form: nieuregulowany, nominacje przez organy lokalne, nominacje przez organy centralne, prawyборы, wskazanie przez lidera partii¹⁷. W wyborach do PE w 2014 roku

¹⁵ Państwowa Komisja Wyborcza, <http://pe2014.pkw.gov.pl> (11.07.2014). Wszystkie dane podawane są za PKW.

¹⁶ W. Wojtasik, *Funkcje wyborów w III Rzeczypospolitej. Teoria i praktyka*, Katowice 2012, s. 62.

¹⁷ W. Wojtasik, *Partie polityczne i system partyjny RP w wyborach do Parlamentu Europejskiego*, w: *Wybory do Parlamentu Europejskiego...*, s. 83.

dominował wybór kandydatów na listy okręgowe przez centralne władze partii. Taka sytuacja miała również miejsce w przypadku list w okręgu nr 13¹⁸.

W PO toczył się spór dotyczący: 1) składu listy, 2) obsady „jedyńki”. Władze Platformy nie wyraziły zgody na start w wyborach eurodeputowanego Sławomira Nitrasa, byłego przewodniczącego PO w Szczecinie. Wśród kandydatów na lidera listy wymieniano byłych ministrów w rządzie Donalda Tuska: Jacka Rostowskiego, Michała Boniego, ministra zdrowia Bartosza Arłukowicza (pochodzącego ze Szczecina), a nawet byłego premiera w rządzie PiS Kazimierza Marcinkiewicza¹⁹. W zachodniopomorskiej PO wśród kandydatów na „jedyńkę” rozpatrywano posłankę Magdalenę Kochan i szczecińskiego radnego Tomasza Grodzkiego²⁰. Ostatecznie w wyniku decyzji władz krajowych partii liderem listy został przewodniczący sejmowej Komisji Finansów Publicznych, były minister spraw zagranicznych w rządzie Włodzimierza Cimoszewicza – prof. nauk ekonomicznych Dariusz Rosati, zamieszkały w Warszawie²¹. Kolejne miejsca otrzymali (w kolejności): posłanka z Zielonej Góry Bożenna Bukiewicz; szczeciński radny, prof. nauk medycznych, chirurg, dyrektor szpitala w Zdunowie T. Grodzki; gorzowska radna Halina Kunicka; wicemarszałek województwa zachodniopomorskiego Andrzej Jakubowski (Koszalin); zielonogórski radny, trener Krzysztof Machalica; posłanka Zofia Ławrynowicz (Stargard Szczeciński); radny Sejmiku Województwa Lubuskiego, dyrektor oddziału banku Mirosław Marcinkiewicz (Łagódzin); radny Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego, przedsiębiorca Artur Łącki (Rewal); posłanka M. Kochan (Goleniów). Przyznanie zaledwie trzeciej pozycji reprezentantowi szczecińskiej PO świadczyło o marginalizacji pozycji regionalnych władz partii w Zarządzie Krajowym.

W PiS i SLD „jedyńki” otrzymali dotychczasowi eurodeputowani. Ich pozycja polityczna nie była kwestionowana przez regionalne i centralne instancje partyjne. W obu przypadkach o nominacjach decydowały władze krajowe partii.

¹⁸ W nawiasach podano miejsce zamieszkania kandydata, o ile nie wynika ono z tytułu pełnionego mandatu.

¹⁹ J. Kowalewska, *Jedyńki do euro parlamentu z naszego regionu. Piskorski, Gróbarczyk, a nawet Rostowski*, 13.01.2014, http://szczecin.gazeta.pl/szczecin/1,135241,15268291,Jedyńki_do_europarlamentu_z_naszego_regionu__Piskorski_.html (7.07.2014).

²⁰ J. Kowalewska, tm, *Wybory do europarlamentu: Sławomir Nitras raczej bez szans*, 17.02.2014, http://szczecin.gazeta.pl/szczecin/1,34959,15476443,Wybory_do_europarlamentu__Sławomir_Nitras_raczej_bez.html (7.07.2014).

²¹ J. Kowalewska, *Rosati zaskoczony: Nie będę wymyślał legend, że mam związku z tym regionem*, 14.03.2014, http://szczecin.gazeta.pl/szczecin/1,135241,15626774,Rosati_zaskoczony__Nie_bede_wymyslal_legend__ze_mam.html (2.07.2014).

Listę PiS otwierał eurodeputowany Marek Gróbarczyk (Szczecin), kolejne miejsca otrzymali posłowie: Czesław Hoc (Kołobrzeg), Elżbieta Rafalska (Gorzów Wielkopolski), Jerzy Materna (Zielona Góra); następnie: gorzowska nauczycielka Marzanna Robak (należąca do Prawicy Rzeczypospolitej); radna powiatu łobeskiego, lekarz weterynarii Halina Szymańska; stargardzki radny powiatu i członek zarządu powiatu, ekonomista Ireneusz Rogowski; neurologopeda Halina Podlucka-Kreń (Baczyn); zielonogórska radna, nauczycielka Bożena Ronowicz (była prezydent Zielonej Góry); szczeciński radny, socjolog Artur Szałabawka.

W SLD-UP liderem listy został eurodeputowany prof. nauk ekonomicznych Bogusław Liberadzki (Warszawa). Kolejne miejsca uzyskali: poseł Stanisław Wziątek (Połczyn-Zdrój); politolog Julia Holak (Szczecin); wiceprzewodniczący Sejmiku Województwa Lubuskiego, ekonomista Tomasz Wontor (Zielona Góra); radna koszalińska, ekonomistka Dorota Chałat; radny Sejmiku Województwa Lubuskiego, politolog Edward Fedko (Ochla); ekonomistka Urszula Przywara (Stargard Szczeciński); kanclerz Łódzkiej Wyższej Szkoły Humanistycznej, hutnik, Izabela Kumor-Pilarczyk (Żary); wiceprzewodniczący Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego, nauczyciel akademicki Jerzy Kotłęga (były kurator oświaty, Białogard); radca prawny Kazimierz Pańtak (Wilkanowo).

Listę PSL otwierała radca prezesa ZUS, politolog Jolanta Fedak (była minister pracy i polityki społecznej, Zielona Góra). Kolejne miejsca otrzymali: członek Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego, inżynier ogrodnictwa Jarosław Rzepa (Szczecin); pracownik Urzędu Marszałkowskiego, działaczka Stowarzyszenia „Rodzice dla Szczecina” Dorota Korczyńska (Szczecin); wicemarszałek województwa lubuskiego, nauczyciel Maciej Szykuła (Prądocin); zastępca dyrektora oddziału KRUS w Koszalinie, politolog Jan Krawczuk (były wicemarszałek województwa zachodniopomorskiego, Gleźnowo); radny Sejmiku Województwa Lubuskiego, inżynier organizacji przemysłu Czesław Fiedorowicz (Zielona Góra); wicestarosta goleniowski, pedagog Tomasz Kulnicz; pedagog Agnieszka Odachowska (Pyrzyce); radna Sejmiku Województwa Lubuskiego, prawnik Barbara Kucharska (Grąsy); wicewojewoda zachodniopomorski Ryszard Mićko (Lubiana). Obecność na listach wyborczych trwałych partii parlamentarnych (PO, PiS, SLD, PSL) posłów, samorządowców świadczyła, że podmioty te traktują wybory do PE jako preludium do kampanii samorządowej (w 2014 r.) i parlamentarnej (w 2015 r.).

„Jedynką” EP-TR został zamieszkały w Warszawie historyk Paweł Piskorski, przewodniczący Stronnictwa Demokratycznego (były prezydent Warszawy)²². Liderem listy SPZZ był radny Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego, politolog Robert Stankiewicz (Szczecin)²³. „Jedynkę” w PRJG otrzymał menadżer Marek Zagórski (były prezes Stronnictwa Konserwatywno-Ludowego, współpracownik Artura Balazsa, Warszawa)²⁴. Listę NP – JKM otwierał dietetyk Stefan Oleszczuk, niegdyś burmistrz Kamienia Pomorskiego i starosta kamieński (Rzewnowo)²⁵. Liderem listy RN został były eurodeputowany, architekt Sylwester Chruszcz (Szczecin)²⁶. Listę PZ otwierała radna Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego, inżynier elektryk automatyk Ewa Koś (Wołczkowo)²⁷.

Biorąc pod uwagę kryterium motywów kandydowania do PE, wśród pretendentów można wyróżnić cztery kategorie: 1) liczących na uzyskanie mandatu,

²² Pozostali kandydaci EP-TR w kolejności: dziennikarka Małgorzata Prokop-Paczkowska (Szczecin), przedsiębiorca Dariusz Bachalski (Gorzów Wlkp.), specjalistka ds. kadr i płac Dorota Markiewicz (Szczecin), artysta rzeźbiarz Wiktor Szostało (Kołobrzeg), księgowa Kinga Wojtczak (Zielona Góra), emeryt wojskowy Zbigniew Szura (Żagań), politolog Jolanta Niebylska (Żary), nauczyciel akademicki Wojciech Krysztofiak (Szczecin), ekonomista Magdalena Kasznia (Szczecin).

²³ Pozostali kandydaci SPZZ w kolejności: rolnik Waclaw Klukowski (Letnin), inżynier elektryk Jacek Kawka (Gryfino), ekonomista Krzysztof Pietras (Szczecin), elektromonter Marcin Milewski (Szczecin), ekonomistka Marzena Łuczak (Szczecin), studentka Dorota Paluch (Dargoszewko), prawnik Alicja Gök (Szczecin), radca prawny Maria Żaworonek (Szczecin), prawnik Michał Gawęcki (Koszalin).

²⁴ Pozostali kandydaci PRJG w kolejności: adwokat Włodzimierz Łyczywek (Szczecin), chemik Justyna Borzym (Dobrzany), przedsiębiorca Tomasz Dobies (Gorzów Wlkp.), radca prawny Marcin Sychowski (Koszalin), nauczycielka Ewa Chmielewska (Police), ekonomistka Magdalena Lipiec (Drozków), technik drogownictwa Janusz Sobiepan (Szczecin), pielęgniarka Małgorzata Gruca (Kobylanka), nauczyciel Mirosław Zelisko (Zielona Góra).

²⁵ Pozostali kandydaci NP – JKM w kolejności: architekt Marta Bejnar-Bejnarowicz (Różanki), nauczyciel akademicki Joanna Jonczek, dziennikarz Przemysław Bielewicz (Stargard Szczeciński), kucharz Andrzej Białokoz (Szczecin), informatyk Mariusz Ratajczak (Szczecinek), opiekunka Wioletta Bawolska (Szczecin), student Mateusz Pucek (Świebodzin), projektantka mody Korynna Korwin-Mikke (Warszawa), nauczyciel Jan Gładkow (Gryfino).

²⁶ Pozostali kandydaci RN w kolejności: archeolog Krzysztof Garwoliński (Nowa Sól), student Adam Wszyński (Krępa), pedagog Edyta Wiczowska (Świebodzin), Michał Piskorz (Świnoujście), Paulina Jakubowska (Kłodawa), elektryk Krzysztof Andrysiak (Białogard), socjolog Marta Srebniak-Buszewska (Nowa Sól), pedagog Iwona Dziedzic (Szczecin), pracownik socjalny Sebastian Siuda (Gorzów Wlkp.).

²⁷ Pozostali kandydaci PZ w kolejności: muzyk Dimitris Dymitriadis (Szczecin), nauczycielka Wiesława Osikowska (Świnoujście), dziennikarz Krzysztof Sapała (Szczecin), nauczycielka j. angielskiego Dorota Oyedemi (Kołobrzeg), nauczyciel Juliusz Adel (Szczegolino), archiwista Mateusz Mietlicki (Zielona Góra), technik żywienia i gospodarstwa domowego Daniel Michalski (Szczecin), politolog Arabella Wojtasiewicz (Szczecin).

2) traktujących udział w wyborach jako prekampanię do samorządu lub parlamentu, 3) debiutantów politycznych, 4) „wypełniających” listy. Realne szanse na mandaty posiadali jedynie kandydaci PO, PiS i SLD.

Z symulacji rozkładu mandatów przeprowadzonej przez Polską Agencję Rozwoju Regionalnego oraz Polski Instytut Badań i Analiz w styczniu 2014 roku wynikało, że po jednym mandacie otrzymają trzy wyżej wymienione partie²⁸. Takie same wyniki uzyskano w maju 2014 roku²⁹. Na początku maja 2014 roku. Pracownia Badań Społeczno-Gospodarczych Wyższej Szkoły Humanistycznej Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Szczecinie przeprowadziła na zlecenie Polskiego Radia Szczecin sondaż wśród 600-osobowej grupy szczecinian. Badani mogli wskazać preferowane w wyborach „jedyńki” listy okręgowej. Liderzy listy w okręgu nr 13 otrzymali odpowiednio: D. Rosati – 25,89%, M. Gróbarczyk – 17,17%, B. Liberadzki – 10,08%, P. Piskorski – 6,54%, E. Koś – 4,09%, J. Fedak – 3,27%, R. Stankiewicz – 2,27%, M. Zagórski – 2,27%, S. Oleszczuk – 2,18%, S. Chruszcz – 1,81% głosów. Zamiar głosowania na PO wyraziło 34,22% respondentów, na PiS – 22,40%, na SLD – 14,05%, EP-TR – 7,54%, PSL – 6,92%, PZ – 4,48%, NP – JKM – 3,46%, PRJG – 3,05%, SPZZ – 2,62%, Polska Partię Pracy – 0,61%, Samoobronę – 0,20%. Frekwencja miałaby wynieść 41%³⁰. Z prognozy Polityki Insight z 19 maja 2014 roku wynikało, że w okręgu nr 13 mandaty zdobędą: D. Rosati, M. Gróbarczyk i B. Liberadzki³¹. Strategicznym celem PiS i SLD-UP było zdobycie po jednym mandacie dla liderów listy w okręgu. Politycy PO liczyli zaś na maksymalnie dwa mandaty.

Kampania wyborcza w okręgu nr 13

Kampania wyborcza kandydatów do PE w okręgu nr 13 koncentrowała się wokół promocji liderów list okręgowych. Od tej reguły były jednak wyjątki. W PO oprócz D. Rosatego lansowano B. Bukiewicz i T. Grodzkiego. Część szczeciń-

²⁸ *Symulacja rozkładu mandatów w wyborach do Parlamentu Europejskiego*, Lublin, 15 stycznia 2014 r., ftp://v035734.home.net.pl/symulacja_wybory_pe_2014.pdf (7.07.2014).

²⁹ *Symulacja rozkładu mandatów w wyborach do Parlamentu Europejskiego*, Lublin, 23 maja 2014 r., http://www.parr.com.pl/pub/PE_maj2014_public.pdf (7.07.2014).

³⁰ *Sondaż dla Radia Szczecin: Rosati przed Gróbarczykiem i Liberadzkiem*, 5.05.2014, <http://radioszczecin.pl/1,111296,sondaz-dla-radia-szczecin-rosati-przed-grobarczy> (11.07.2014).

³¹ P. Arak, *Eurowybory: PiS o dwa mandaty przed Platformą*, 19.05.2014, <http://zasoby.polityka-insight.pl/polityka-insight.pl/public-analyses/140519-prognoza-eurowyborcza.htm> (11.07.2014).

skich działaczy Platformy wyraźnie postawiła na prezentację miejscowego kandydata, T. Grodzkiego – kosztem lidera listy. T. Grodzki prowadził kampanię pod hasłem „Jedyny ze Szczecina”, eksponując swój związek z miastem i regionem³². Kandydat utworzył 60-osobowy Komitet Honorowy. D. Rosati specjalnie nie ukrywał, iż ma nikłe związki z okręgiem wyborczym, eksponował swój profesjonalizm: „Nie będę wymyślał legend, że mam związki z tym regionem. Byłem tu nad morzem na wakacjach, byłem na wykładach na uczelniach. Jednak potrafię się poruszać w strukturach europejskich, a to świadczy o użyteczności europośla”³³. W SLD-UP – oprócz B. Liberadzkiego – młodsza część działaczy partii eksponowała w kampanii J. Holak.

Kampanie większości komitetów poprzedzone były regionalnymi konwencjami wyborczymi. W trakcie kampanii liderzy partii wsparli swoją obecnością kandydatów. Kandydata PRJG – M. Zagórskiego poparł prezydent Szczecina Piotr Krzystek³⁴, a T. Grodzkiego z PO były wicepremier Longin Komołowski³⁵, aktor Tomasz Karolak³⁶, prezes Pogoni Szczecin Jarosław Mroczek³⁷. Większość liderów list odbywała spotkania z wyborcami. Reklama wielkoformatowa (billboardy, siatki) była wykorzystywana przez nielicznych kandydatów. Z reguły byli to liderzy listy lub osoby posiadające środki na kampanię. Z reklamy zewnętrznej skorzystali m.in.: D. Rosati, B. Bukiewicz, T. Grodzki, M. Kochan z PO; B. Liberadzki, J. Holak z SLD-UP; M. Gróbarczyk, C. Hoc i A. Szałabawka z PiS; J. Fedak, J. Rzepa, D. Korczyńska z PSL; M. Zagórski z PRJG, R. Stankiewicz z SPZZ; P. Piskorski i Małgorzata Prokop-Paczkowska z ET-PR; E. Koś i Magda-

³² M. Szczepkowska, *Jedyny ze Szczecina*, 17.04.2014, <http://www.24kurier.pl/Archiwum/2014/04/17/Szczecin/Jedyny-ze-Szczecina> (11.07.2014).

³³ J. Kowalewska, *Grodzki podgryza Rosatiego? Wewnątrzpartyjna rywalizacja w PO [ANALIZA]*, 9.05.2014, http://szczecin.gazeta.pl/szczecin/1,34959,15928566,Grodzki_podgryza_Rosatiego__Wewnatrzpartyjna_rywalizacja.html (11.07.2014).

³⁴ av, *Prezydent Krzystek ogłosił, że popiera Marka Zagórskiego. Tylko jego*, 10.05.2014, http://szczecin.gazeta.pl/szczecin/1,135241,15938530,Prezydent_Krzystek_oglosil_ze_popiera_Marka_Zagorskiego_.html (11.07.2014).

³⁵ Ma, *Longin Komołowski wspiera Tomasza Grodzkiego z PO*, 21.05.2014, http://szczecin.gazeta.pl/szczecin/1,135241,16001836,Longin_Komolowski_wspiera_Tomasza_Grodzkiego_z_PO.html (11.07.2014).

³⁶ ap, *Znany aktor wspiera Tomasza Grodzkiego. „Na zachodzie to norma”*, 20.05.2014, http://szczecin.gazeta.pl/szczecin/1,135241,15996530,Znany_aktor_wspiera_Tomasza_Grodzkiego__Na_zachodzie.html (11.07.2014).

³⁷ kov, *Prezes Pogoni: Nie głosujcie na Rosatiego, a na Grodzkiego*, 19.05.2014, http://szczecin.gazeta.pl/szczecin/1,135241,15988005,Prezes_Pogoni__Nie_glosujcie_na_Rosatiego__a_na_Grodzkiego.html (11.07.2014).

lena Kasznia z PZ³⁸. Czterech liderów list posiadało swoje strony internetowe³⁹. Niektórzy kandydaci prezentowali spoty wyborcze na YouTube⁴⁰. Joanna Jonczek z NP – JKM rapowała o polityce UE w spocie radiowym. Kampania większości pretendentów do PE ograniczyła się do kolportażu ulotek, wpisów na portalach społecznościowych lub blogach.

W trakcie kampanii kandydaci eksponowali swoje dotychczasowe osiągnięcia zawodowe (np. D. Rosati – gospodarka, finanse; T. Grodzki – medycyna; B. Liberadzki – transport; M. Gróbarczyk – gospodarka morską), mówili o szansach rozwojowych regionu, krytykowali dotychczasową politykę rządu (np. M. Gróbarczyk – wysokie bezrobocie w regionie, opóźnienia w budowie gazoportu w Świnoujściu i wstrzymanie budowy tunelu łączącego to miasto z resztą kraju; M. Prokop-Paczkowska z EP-TR domagała się legalizacji aborcji) lub nadmiernie rozbudowane ustawodawstwo UE (A. Szałabawka, J. Jonczek).

W kampanii PO zwracała uwagę na osiągnięcia Polski w zakresie pozyskania środków unijnych, natomiast PiS poddawało krytyce dotychczasową politykę rządu D. Tuska w odniesieniu do Pomorza Zachodniego⁴¹. Politycy Platformy zwracali uwagę, że w procesie decyzyjnym PE liczą się tylko duże frakcje parlamentarne (chadecy, socjaldemokraci) – co oznacza, że głos oddany na PiS będzie głosem straconym. Znaczenie frakcji socjaldemokratycznej PE podkreślali kandydaci SLD-UP. Zarówno kandydaci SLD-UP, jak i EP-TR zabiegali o głosy wyborców lewicowych i pozytywnie nastawionych do procesów integracyjnych. W tym kontekście P. Piskorski przestrzegał, że PE „może zostać zdominowany przez siły nacjonalistyczne, które cofną Unię w rozwoju”⁴². W opozycji do euroentuzjastów z partii lewicowych, tj. SLD-UP, EP-TR i PZ, swoją ofertę wyborczą konstruowali przedstawiciele PRJG, SPZZ, NP – JKM i RN. Kandydaci partii

³⁸ *Kandydaci na plakatach i w realu. Niektórzy bardzo się zmienili*, 16.05.2014, http://szczecin.gazeta.pl/szczecin/56,135241,15972233,Kandydaci_na_plakatach_i_w_realu__Niektorzy_bardzo.html (11.07.2014).

³⁹ Byli to: M. Gróbarczyk (PiS), E. Koś (PZ), B. Liberadzki (SLD-UP), D. Rosati (PO).

⁴⁰ Byli to: D. Rosati, B. Bukiewicz i T. Grodzki z PO; B. Liberadzki, S. Wziętek, J. Holak z SLD-UP, M. Gróbarczyk z PiS; P. Piskorski i M. Kasznia z ET-PR, M. Zagórski z PRJG; S. Chruszcz z RN; S. Oleszczuk, M. Bejnar-Bejnarowicz, J. Jonczek z NP-JKM.

⁴¹ *kov, PiS: Platforma zdradziła Szczecin. PO: to mówią leniuchy*, 13.05.2014, http://szczecin.gazeta.pl/szczecin/1,135241,15953223,PiS__Platforma_zdradziła_Szczecin__PO__to_mowia__leniuchy.html (11.07.2014).

⁴² *ap, Paweł Piskorski boi się nacjonalistów w euro parlamencie. I namawia do głosowania*, 10.05.2014, http://szczecin.gazeta.pl/szczecin/1,135241,15937366,Pawel_Piskorski_boi_sie_nacjonalistow_w_europarlamencie_.html (11.07.2014).

J. Gowina i Z. Ziobry reprezentowali pogląd eurokrytyczne, natomiast pretendenci z komitetu J. Korwin-Mikkego i narodowcy pozycjonowali się jako przeciwnicy UE. S. Oleszczuk stwierdził, że jego ugrupowanie idzie do PE, aby uwolnić Europę od Unii Europejskiej: „To początek końca tego upaństwowionego zło-dziejstwa”⁴³. Rozpatrując programy i wypowiedzi kandydatów z punktu widzenia ciężenia ku biegunom euroentuzjazmu i antyunijności – można komitety wyborcze uszeregować następująco: PZ, EP-TR, SLD-UP, PO, PSL, PiS, PRJG, SPZZ, NP – JKM, RN⁴⁴.

Wynik wyborów w okręgu nr 13

W wyborach do PE 23 maja 2014 roku wzięło udział w Polsce tylko 23,83%, a w okręgu nr 13 – 20,19% uprawnionych do głosowania. Niska frekwencja, w odniesieniu do elekcji parlamentarnej i prezydenckiej, świadczyła o niewielkim zainteresowaniu społeczeństwa wyborami do PE (tabela 2).

Tabela 2

Frekwencja w wyborach w Polsce latach 2010–2014

Organ i rok	Prezydent 2010**	Sejm 2011	PE 2014
Polska	55,31%	48,92%	23,83%
Okręg nr 13*	50,86%	45,19%	20,19%

* województwo zachodniopomorskie i lubuskie,

** I tura.

Źródło: Państwowa Komisja Wyborcza, pkw.gov.pl (11.07.2015).

W wyborach na PO głosowało 32,13%, PiS – 31,78%, SLD-UP – 9,44%, NP – JKM – 7,15%, PSL – 6,80%, SPZZ – 3,98%, EP-TR – 3,58%, PRJG – 3,16%, RN – 1,40%, PZ – 0,32%, Demokrację Bezpośrednią – 0,23%, Samoobronę – 0,04% wyborców. Dało to w przeliczeniu na mandaty: PO i PiS po 19, SLD-UP – 5, NP – JKM – 4, PSL – 4. Wynik ten świadczył o wyrównanym potencjale politycznym obu głównych partii politycznych. Niemniej jednak niewielka przewaga PO nad PiS pozwoliła na podtrzymanie opinii, że największa partia

⁴³ kov, *Nowa Prawica nie wierzy w globalne ocieplenie i zawiadamia o tym prokuratora generalnego*, 17.05.2014, http://szczecin.gazeta.pl/szczecin/1,135241,15980686,Nowa_Prawica_nie_wierzy_w_globalne_ocieplenie_i_zawiadamia.html (4.07.2014).

⁴⁴ O koncepcjach eurosceptycyzmu zob. R. Wiszniowski, *Europejska przestrzeń wyborcza. Zachowania elektoratu w wyborach do Parlamentu Europejskiego*, Wrocław 2008, s. 214–226.

opozycyjna konsekwentnie przegrywa wybory od 2007 roku. Koalicji SLD-UP nie udało się zwiększyć poparcia wyborczego, natomiast wygrała rywalizację o elektorat lewicowy z EP-TR. Niewątpliwym sukcesem był wysoki wynik wyborczy antyunijnej partii J. Korwin-Mikkego. PSL utrzymała swoją dotychczasową pozycję w systemie partyjnym. Zdecydowanymi przegranymi wyborów były: EP-TR, SPZZ, SPJG, RN. Niepowodzeniem zakończyła się zatem próba stworzenia prawicowej alternatywy wobec PiS.

W okręgu nr 13 zwyciężyła PO, zdobywając 37,49% głosów. Pozostałe komitety uzyskały w kolejności: PiS – 25,60%, SLD-UP – 14,88%, NP – JKM – 6,90%, PSL – 5,12%, EP-TR – 3,03%, PRJG – 2,43%, SPZZ – 2,30%, RN – 1,30%, PZ – 0,96% (tabela 3). Mandaty uzyskali: D. Rosati (84 686 głosów), M. Gróbarczyk (54 864 głosów), B. Liberadzki (43 348 głosów).

Tabela 3

Wyniku wyborów do Parlamentu Europejskiego w okręgu nr 13

Nr	Komitety wyborczy	Liczba głosów na listę	% głosów	Mandaty
1.	KW PO	159 579	37,49	1
2.	KW PiS	108 972	25,60	1
3.	KKW SLD-UP	63 347	14,88	1
4.	KW NP – JKM	29 353	6,90	0
5.	KW PSL	21 808	5,12	0
6.	KKW ET PR	12 914	3,03	0
7.	KW PRJG	10 347	2,43	0
8.	KW SPZZ	9 770	2,30	0
9.	KWW RN	5 517	1,30	0
10.	KW PZ	4 101	0,96	0
	Ogółem	425 708	100,00	3

Źródło: PKW, <http://pe2014.pkw.gov.pl/pl/wyniki/okreg/view/13> (11.07.2014).

W porównaniu z wyborami krajowymi (do Sejmu RP) w okręgu – spadek poparcia odnotowały: PO (9,44%), ET-PR (o 8,94%) i PSL (1,02%), a wzrost: SLD (3,96%) i PiS (3,47%); tabela 4.

Tabela 4

Wyniki wyborów partii parlamentarnych (odsetek oddanych głosów)
w wyborach do Sejmu i do PE (2011, 2014)
w województwie zachodniopomorskim i lubuskim

	Sejm 2011	PE 2014	Spadek/przyrost
PO	45,93%	36,49%	-9,44%
PiS	21,53%	25,60%	+3,47%
SLD	10,92%	14,88%	+3,96%
PSL	6,14%	5,12%	-1,02%
EP-TR	11,97%	3,03%	-8,94%

Źródło: Państwowa Komisja Wyborcza, pkw.gov.pl (11.07.2015).

Porównując wyniki wyborów z lat 2009⁴⁵ i 2014, można prześledzić zmiany, jakie nastąpiły w tym okresie w poparciu dla poszczególnych partii. Pod uwagę należy wziąć tylko te partie, które uczestniczyły w wyborach w niezmienionej formule politycznej. Przede wszystkim trzeba odnotować obniżenie poziomu poparcia i siły największej partii, tj. PO, oraz trzeciego podmiotu, tj. SLD-UP. Wzrost poparcia odnotowało PiS (o 5,35%), spadek – PO (o 8,38%) i SLD-UP (o 5,34%). Poparcie dla PSL utrzymało się na zbliżonym poziomie. Siła PO spadła z 2,27 do 1,46 – zaś SLD-UP z 1,0 do 0,58%. Ponadto w wyborach w 2009 roku PO zdobyła dwa mandaty, które uzyskali Sławomir Nitras (wysoki wynik – 107 413 głosów) i Artur Zasada, a w 2014 roku – jeden. Odsetek głosów oddanych na komitety, które nie uczestniczyły w podziale mandatów, zmalał o ponad 3,5%. Natomiast liczba komitetów, które przekroczyły 5-procentowy próg, wzrosła o jeden, czyli NP – JKM. W obu elekcjach wyborczych frekwencja była stosunkowo niska i utrzymywała się na niemalże stałym poziomie, tj. w 2009 roku – 20,84%, w 2014 – 20,42% (tabele 5 i 6).

⁴⁵ O wyborach do PE w 2009 r. w okręgu nr 13 zob.: K. Kowalczyk, Ł. Tomczak, M. Piskorski, *Między euroentuzjazmem a eurosceptycyzmem. Wybory do Parlamentu Europejskiego na Ziemi Lubuskiej i Pomorzu Zachodnim w 2004 roku*, Szczecin 2006; M. Topolewska, *Okręg wyborczy nr 13 – Gorzów Wielkopolski, w: Wybory do Parlamentu Europejskiego...*, s. 471–489.

Tabela 5

Porównanie wyników wyborów do Parlamentu Europejskiego
w okręgu nr 13 w 2009 i 2014 roku

Nr	Komitet wyborczy	2009		2014		Różnica	
		głosy	%	głosy	%	głosy	%
1.	KW PO	203 038	45,88	159 579	37,49	-43 459	-8,38
2.	KW PiS	89 605	20,25	108 972	25,60	+19 367	+5,35
3.	KKW SLD-UP	89 471	20,22	63 347	14,88	-26 124	-5,34
4.	KW PSL	22 290	5,04	21 808	5,12	-482	+0,08

Źródło: PKW, <http://pe2009.pkw.gov.pl/PUE/PL/WYN/W/13.htm>, <http://pe2014.pkw.gov.pl/pl/wyniki/okreg/view/13> (11.07.2014).

Tabela 6

Wybrane zmienne w wyborach do Parlamentu Europejskiego
w okręgu nr 13 w 2009 i 2014 roku

Zmienna	2009	2014
Poziom poparcia dla największej partii – PO	45,88%	37,49%
Poziom koncentracji dwupartyjnej (suma poparcia dla PO i PiS)	66,13%	63,09%
Siła największej partii – PO (iloraz poparcia PO i PiS)	2,27	1,46
Siła trzeciej partii – SLD-UP (iloraz poparcia SLD-UP i PiS)	1,0	0,58
Suma „głosów zmarnowanych” w okręgu nr 13 (łącznie poparcie partii niepartycypujących w podziale mandatów)	13,65%	10,02%
Liczba komitetów, które przekroczyły 5%	4	5
Frekwencja w okręgu nr 13	20,84%	20,42%

Źródło: M. Topolewska, *Okręg wyborczy nr 13 – Gorzów Wielkopolski*, w: *Wybory do Parlamentu Europejskiego w Polsce 2009*, red. R. Głajcar, W. Wojtasik, Katowice 2010, s. 486; obliczenia własne na podstawie: PKW, <http://pe2014.pkw.gov.pl/pl/wyniki/okreg/view/13> (11.07.2014).

Jak stwierdza W. Wojtasik: „Wybory stwarzają możliwość do zbadania wykorzystania potencjału poszczególnych kandydatów, nie tylko za pomocą samego wyniku, ale również dwóch prostych zmiennych, charakteryzujących skuteczność wyborczą kandydatów na poziomie okręgów wyborczych”⁴⁶. Pierwszą z nich jest wskaźnik personalizacji partyjnej, a drugą – wskaźnik partycypacji wyborczej. Poziom personalizacji partyjnej wskazuje na koncentrację popar-

⁴⁶ W. Wojtasik, *Partie polityczne...*, s. 85–86.

cia dla kandydata w skali własnej listy wyborczej⁴⁷. Wysoki indeks partycypacji politycznej wpływa niewątpliwie na pozycję polityka w partii. W przypadku tej zmiennej najwyższy wynik osiągnął B. Liberadzki – 68,43%, a najniższy J. Fedak – 31,67% (tabela 7).

Tabela 7

Wskaźnik personalizacji partyjnej liderów list w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2014 roku w okręgu nr 13

Nr	Imię i nazwisko	Komitet	Wskaźnik
1.	Bogusław Liberadzki	KWW SLD-UP	68,43%
2.	Dariusz Rosati	KW PO	53,07%
3.	Marek Gróbarczyk	KW PiS	50,35%
4.	Stefan Oleszczuk	KW NP – JKM	47,71%
5.	Sylwester Chruszcz	KWW RN	44,81%
6.	Marek Zagórski	KW PRJG	43,81%
7.	Robert Stankiewicz	KW SPZZ	39,85%
8.	Ewa Koś	KW PZ	36,98%
9.	Paweł Piskorski	KKW EP-TR	31,98%
10.	Jolanta Fedak	KW PSL	31,67%

Źródło: PKW, <http://pe2014.pkw.gov.pl/pl/wyniki/okreg/view/13> (11.07.2014).

Wskaźnik personalizacji wyborczej informuje o poparciu dla kandydata w skali okręgu⁴⁸. Najwyższy wskaźnik osiągnął D. Rosati – 19,89%, a najniższy E. Koś – 0,35% (tabela 8).

Tabela 8

Wskaźnik personalizacji wyborczej liderów list w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2014 roku w okręgu nr 13

Nr	Imię i nazwisko	Komitet	Wskaźnik
1.	Dariusz Rosati	KW PO	19,89%
2.	Marek Gróbarczyk	KW PiS	12,89%
3.	Bogusław Liberadzki	KWW SLD-UP	10,18%
4.	Stefan Oleszczuk	KW NP – JKM	3,29%

⁴⁷ Ibidem, s. 85. Wskaźnik personalizacji partyjnej (Wpp): $Wpp = \text{liczba głosów kandydata} / \text{liczbę wszystkich głosów w okręgu na listę, z której kandydował} \times 100$.

⁴⁸ Ibidem, s. 86. Wskaźnik personalizacji wyborczej (Wpw): $Wpw = \text{jest to liczba kandydata} / \text{liczbę wszystkich głosów w okręgu na listę, z której kandydował} \times 100$.

Cd. tabeli 8

Nr	Imię i nazwisko	Komitet	Wskaźnik
5.	Jolanta Fedak	KW PSL	1,62%
6.	Marek Zagórski	KW PRJG	1,06%
7.	Paweł Piskorski	KKW EP-TR	0,97%
8.	Robert Stankiewicz	KW SPZZ	0,91%
9.	Sylwester Chruszcz	KWW RN	0,58%
10.	Ewa Koś	KW PZ	0,35%

Źródło: PKW, <http://pe2014.pkw.gov.pl/pl/wyniki/okreg/view/13> (11.07.2014).

Oba wspomniane wskaźniki służą do stworzenia indeksu efektywności wyborczej. Przyjmuje on wartość od 0 do 1, gdzie 0 oznacza brak efektywności wyborczej, a 1 świadczy o pełnej efektywności. Indeks ten „pozwała przedstawiać efektywność generowania poparcia wyborczego przez poszczególnych kandydatów, biorąc pod uwagę nie tylko uzyskany bezwzględny wynik, ale również jest determinowany warunkami wynikającymi z sympatii dla poszczególnych ugrupowań”⁴⁹. Najwyższy indeks efektywności wyborczej odnotowano w przypadku SLD-UP – 0,39, a najniższy w PSL – 0,17 (tabela 9). Niski indeks powinien skłonić władze partii politycznych do rozważenia ewentualnej zmiany liderów list okręgowych w kolejnych elekcjach.

Tabela 9

Indeks efektywności wyborczej liderów list w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2014 roku w okręgu nr 13

Nr	Imię i nazwisko	Komitet	Indeks
1.	Bogusław Liberadzki	KWW SLD-UP	0,39
2.	Dariusz Rosati	KW PO	0,36
3.	Marek Gróbarczyk	KW PiS	0,32
4.	Stefan Oleszczuk	KW NP – JKM	0,25
5.	Sylwester Chruszcz	KW RN	0,25
6.	Robert Stankiewicz	KW SPZZ	0,24
7.	Marek Zagórski	KW PRJG	0,22
8.	Paweł Piskorski	KKW EP-TR	0,21
9.	Ewa Koś	KW PZ	0,20
10.	Jolanta Fedak	KW PSL	0,17

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych PKW, <http://pe2014.pkw.gov.pl/pl/wyniki/okreg/view/13> (11.07.2014).

⁴⁹ Ibidem, s. 87. Indeks efektywności wyborczej (Iew): $Iew = (Wpp / 100 + Wpw / 100) / 2$.

Wnioski

Podsumowując: wybory toczyły się w warunkach rywalizacji politycznej przede wszystkim między PO a PiS. SLD-UP zabiegał o względy elektoratu lewicowego wraz z EP-TR. PSL dążyło do utrzymaniu dotychczasowego poparcia. Próg wyborczy próbowały pokonać mniejsze komitety prawicowe: NP – JKM, PRJG, SPZZ, RN. Dla wszystkich podmiotów wynik wyborów do PE był „testem” przed wyborami samorządowymi i parlamentarnymi⁵⁰. Kampania wyborcza na Pomorzu Zachodnim i ziemi lubskiej ograniczyła się głównie do zamieszczenia billboardów z wizerunkami niektórych kandydatów, spotkań wyborczych, kolportażu ulotek, zamieszczenia w internecie amatorskich często spotów. W kampanii podjęto zarówno kwestie funkcjonowania UE, jak i regionalne, niemające często jakiegokolwiek związku z kompetencjami PE. Wyniki wyborów do PE w okręgu nr 13 oznaczały spadek poparcia dla PO i SLD-UP oraz wzrost notowań PiS. Przekroczenie progu wyborczego przez nowy podmiot – NP – JKM można interpretować jako kontestację przez określoną grupę wyborców dotychczasowego układu na scenie politycznej. Jednocześnie potwierdziły się wyniki symulacji – zakładających, że główni aktorzy polityczni (PO, SLD-UP, PiS) otrzymają po jednym mandacie.

Potwierdziła się hipoteza zakładająca, że wybory do PE w Polsce i okręgu nr 13 należą do elekcji „drugiego porządku”, jeśli wziąć pod uwagę kryterium frekwencji wyborczej analizowanej w odniesieniu do wyborów parlamentarnych i prezydenckich. Zweryfikowano hipotezę stwierdzającą, że w wyborach do PE w okręgu nr 13 nastąpił spadek poparcia dla partii rządzących, zwłaszcza PO. Wybory do PE są istotnie pewnym wskaźnikiem popularności partii politycznych i formą mobilizacji „twardych” elektoratów przed elekcjami „pierwszego rzędu”.

⁵⁰ W. Wojtasik pisze, że „wybory do PE bardziej przypominają międzykadencyjny sondaż poparcia dla poszczególnych ugrupowań, niż realną elekcję, decydującą o kierunkach prowadzonej polityki” – W. Wojtasik, *Funkcje...*, s. 310.

Bibliografia

- Antoszewski A., *Rynek*, w: *Leksykon politologii*, red. A. Antoszewski i R. Herbut, wyd. IV, Wrocław 1998, s. 372.
- ap, *Paweł Piskorski boi się nacjonalistów w euro parlamencie. I namawia do głosowania*, 10.05.2014, http://szczecin.gazeta.pl/szczecin/1,135241,15937366,Pawel_Piskorski_boi_sie_nacjonalistow_w_europarlamencie_.html (11.07.2014).
- ap, *Znany aktor wspiera Tomasza Grodzkiego. „Na zachodzie to norma”*, 20.05.2014, http://szczecin.gazeta.pl/szczecin/1,135241,15996530,Znany_aktor_wspiera_Tomasza_Grodzkiego__Na_zachodzie.html (11.07.2014).
- Arak P., *Eurowybory: PiS o dwa mandaty przed Platformą*, 19.05.2014, <http://zasoby.politykainsight.pl/politykainsight.pl/public-analyses/140519-prognoza-eurowyborcza.htm> (11.07.2014).
- av, *Prezydent Krzystek ogłosił, że popiera Marka Zagórskiego. Tylko jego*, 10.05.2014, http://szczecin.gazeta.pl/szczecin/1,135241,15938530,Prezydent_Krzystek_oglosil__ze_popiera_Marka_Zagorskiego_.html (11.07.2014).
- Bux U., *Parlament Europejski: procedury wyborcze*, http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/pl/displayFtu.html?ftuId=FTU_1.3.4.html (11.07.2015).
- Cichosz M., *(AUTO)kreacja wizerunku polityka na przykładzie wyborów prezydenckich w III RP*, Toruń 2003.
- Glajcar R., *System wyborczy do Parlamentu Europejskiego w Polsce*, w: *Wybory do Parlamentu Europejskiego w Polsce 2009*, red. R. Glajcar, W. Wojtasik, Katowice 2010, s. 51–74.
- Kandydaci na plakatach i w realu. Niektórzy bardzo się zmienili*, 16.05.2014, http://szczecin.gazeta.pl/szczecin/56,135241,15972233,Kandydaci_na_plakatach_i_w_realu__Niektorzy_bardzo.html (11.07.2014).
- Kołanko M., *Wybory do Parlamentu Europejskiego. Kogo się boją? Co jest ich tajna bronią? I komu życzą... Zadajemy szefom sztabów niewygodne pytania*, 1.04.2014, http://wybory.gazeta.pl/ParlamentEuropejski2014/1,137162,15721682,Wybory_do_Parlamentu_Europejskiego__Kogo_sie_boja_.html#BoxSlotIIMT (20.06.2014).
- Kolczyński M., *Strategie komunikowania politycznego*, wyd. II, Katowice 2008.
- Kowalczyk K., Tomczak Ł., Piskorski M., *Między euroentuzjazmem a eurosceptycyzmem. Wybory do Parlamentu Europejskiego na Ziemi Lubuskiej i Pomorzu Zachodnim w 2004 roku*, Szczecin 2006.
- Kowalewska J., *Grodzki podgryza Rosatiego? Wewnątrzpartyjna rywalizacja w PO [ANALIZA]*, 9.05.2014, http://szczecin.gazeta.pl/szczecin/1,34959,15928566,Grodzki_podgryza_Rosatiego__Wewnatrzpartyjna_rywalizacja.html (11.07.2014).
- Kowalewska J., *Rosati zaskoczony: Nie będę wymyślał legend, że mam związek z tym regionem*, 14.03.2014, http://szczecin.gazeta.pl/szczecin/1,135241,15626774,Rosati_zaskoczony__Nie_bede_wymyslal_legend__ze_mam.html (2.07.2014).

- Kowalewska J., tm, *Wybory do europarlamentu: Sławomir Nitras raczej bez szans*, 17.02.2014, http://szczecin.gazeta.pl/szczecin/1,34959,15476443,Wybory_do_europarlamentu__Slawomir_Nitras_raczej_bez.html (7.07.2014).
- kov, *Jedynki do euro parlamentu z naszego regionu. Piskorski, Gróbarczyk, a nawet Rostowski*, 13.01.2014, http://szczecin.gazeta.pl/szczecin/1,135241,15268291,Jedynki_do_europarlamentu_z_naszego_regionu__Piskorski_.html (7.07.2014).
- kov, *Nowa Prawica nie wierzy w globalne ocieplenie i zawiadamia o tym prokuratora generalnego*, 17.05.2014, http://szczecin.gazeta.pl/szczecin/1,135241,15980686,-Nowa_Prawica_nie_wierzy_w_globalne_ocieplenie_i_zawiadamia.html, odczyt: 4.07.2014, (11.07.2014).
- kov, *PiS: Platforma zdradziła Szczecin. PO: to mówią leniuchy*, 13.05.2014, http://szczecin.gazeta.pl/szczecin/1,135241,15953223,PiS__Platforma_zdradziła_Szczecin__PO__to_mowia_leniuchy.html (11.07.2014).
- kov, *Prezes Pogoni: Nie głosujcie na Rosatiego, a na Grodzkiego*, 19.05.2014, http://szczecin.gazeta.pl/szczecin/1,135241,15988005,Prezes_Pogoni__Nie_glosujcie_na_Rosatiego__a_na_Grodzkiego.html (11.07.2014).
- Ma, *Longin Komolowski wspiera Tomasza Grodzkiego z PO*, 21.05.2014, http://szczecin.gazeta.pl/szczecin/1,135241,16001836,Longin_Komolowski_wspiera_Tomasza_Grodzkiego_z_PO.html (11.07.2014).
- Maliszewski N., Jurkiewicz T., *Sondaże wskazują na remis PO i PiS. Ale ze wskazaniem na PiS. Ta partia jest zawsze niedoszacowana [SYMULACJA]*, 23.05.2014, http://wybory.gazeta.pl/ParlamentEuropejski2014/1,137164,16021836,Sondaze_wskazuja_na_remis_PO_i_PiS__Ale_ze_wskazaniem.html (11.07.2014).
- Państwowa Komisja Wyborcza*, <http://pe2014.pkw.gov.pl> (11.07.2014).
- Rief K., Schmitt H., *Nine Second-Order National Elections – a Conceptual framework for The Analysis of European Election Results*, „European Journal of Political Research” 1980, vol. 8, no. 1, s. 3–44.
- Sondaż dla Radia Szczecin: Rosati przed Gróbarczykiem i Liberadzkim*, 5.05.2014, <http://radioszczecin.pl/1,111296,sondaz-dla-radia-szczecin-rosati-przed-grobarczy> (11.07.2014).
- Symulacja rozkładu mandatów w wyborach do Parlamentu Europejskiego*, Lublin, 15 stycznia 2014 r., ftp://v035734.home.net.pl/symulacja_wybory_pe_2014.pdf (7.07.2014).
- Symulacja rozkładu mandatów w wyborach do Parlamentu Europejskiego*, Lublin, 23 maja 2014 r., http://www.parr.com.pl/pub/PE_maj2014_public.pdf (7.07.2014).
- Szczepkowska M., *Jedyny ze Szczecina*, 17.04.2014, <http://www.24kurier.pl/Archiwum/2014/04/17/Szczecin/Jedyny-ze-Szczecina> (11.07.2014).
- Topolewska M., *Okręg wyborczy nr 13 – Gorzów Wielkopolski*, w: *Wybory do Parlamentu Europejskiego w Polsce*, red. R. Głajcar, W. Wojtasik, Katowice 2010, s. 471–489.

Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks Wyborczy, Dz.U. z 2001 r. nr 21, poz. 112.

Wiszniewski R., *Europejska przestrzeń wyborcza. Zachowania elektoratu w wyborach do Parlamentu Europejskiego*, Wrocław 2008.

Wojtasik W., *Funkcje wyborów w III Rzeczypospolitej. Teoria i praktyka*, Katowice 2012.

Wojtasik W., *Partie polityczne i system partyjny RP w wyborach do Parlamentu Europejskiego*, w: *Wybory do Parlamentu Europejskiego w Polsce 2009*, red. R. Glajcar, W. Wojtasik, Katowice 2010, s. 75–96.

**ELECTIONS TO THE EUROPEAN PARLIAMENT IN 2014
IN THE DISTRICT NO. 13 – CONDITIONS, STRATEGY AND TACTICS
OF THE COMMITTEES, THE RESULTS**

SUMMARY

The purpose of this article is to analyze the elections to the European Parliament (EP) in District No 13, including the region: Westpomeranian and Lubuskie Province. Specifically specified the situation of market strategy electoral committees registered, analyzed holder lists of the district electoral campaign, discusses the results of the elections, including in relation to the previous election in 2009 in the District No 13 The Civic Platform won the elections, taking 37.49%. Deputy were: Darius Rosati, Boguslaw Liberadzki.

Translated by Krzysztof Kowalczyk